

Jeugdzorg: Verslag (contact)ambtsdragersbijeenkomst 2 september 2014

Op deze avond waren circa 80 ambtsdragers uit de PS Zuid aanwezig.

Ds. J.J. Tanis, voorzitter Stichting Hulpverlening, opende de avond aan de hand van de 3e brief van Johannes: "geen meerdere blijdschap dan hierin, dat ik hoor, dat mijn kinderen in de waarheid wandelen."

Oud. E.J. Verbruggen (De Vluchtheuvel) en dhr. A. Jansen (Calvijn College) verzorgden de lezingen van deze avond.

Na de pauze werden door een forum vragen beantwoord.

Kort verslag van de lezing van dhr. Jansen

Dhr. Jansen vertelde uit zijn ervaring als docent over problemen die hij zoal tegengekomen is bij leerlingen en hoe de school daarmee omgaat.

Belangrijk is overigens wel te beseffen dat gelukkig veel jongeren (80-90%) hun schoolperiode mogen doorbrengen zonder bijzondere zorgen.

Toch komt hij jongeren met beschadigingen van allerlei aard tegen, ook binnen onze gezindte. Binnen de school wordt dit op verschillende manieren opgevangen. Er zijn vertrouwenspersonen, de mentor speelt een belangrijke rol. Maar het belangrijkste is: ER ZIJN als docent. Dat geldt voor iedereen die rondom jongeren staat.

Een praktisch uitgangspunt in de omgang met leerlingen is dat er geen vervelende kinderen zijn: wat je merkt is *gedrag*, is een *signaal*. Maar om dit te herkennen, moet je er tijd insteken. Er zijn dus wel kinderen met een zorg.

Zomaar wat voorbeelden uit de praktijk:

- Een leerling komt vrij vragen, omdat hij 'naar de hulpverlening moet'. Een geschikt moment om even te vragen wat er toch aan de hand is.
- Er komt een seintje binnen dat er een feestje wordt georganiseerd, waarop 'met van alles geëxperimenteerd' wordt. Hier kun je iets betekenen als je er op een goede manier op reageert.
- De inleider leest een aangrijpende e-mail voor van een oud-leerling, geschreven na jaren hulpverlening, vol verwijten dat haar signalen door hem niet herkend werden. De les is dat we verder moeten kijken dan naar gedrag alleen en niet veroordelen. Er was wel met deze leerling gepraat, maar toch kijkt ze er nu zo op terug. Je bent als docent ook nog eens een vertegenwoordiger van de kerk. Weliswaar is bij deze oud-leerling het borderline syndroom vastgesteld. Ze neemt dus de werkelijkheid anders waar. Maar dit komt dus ook voor onder leerlingen.
- Een leerling die een onverantwoorde relatie heeft met een man en in een gesprek vraagt wat je als mentor of vertrouwenspersoon ervan vindt. Moet je dan (een overigens terechte) veroordeling uitspreken? De aanpak was om haar zélf te vragen wat ze ervan vond. Het innerlijk kompas, het geweten gaf toch de goede richting aan. Ga een gesprek niet in met je eigen pakket normen en waarden voorop. Parkeer dit eerst even; dan houd je de relatie open en kun je meer bereiken.
- Er was een meisje aan welke je merkte dat er iets was. Maar pas na investeren in een relatie, nadat er een vertrouwensrelatie is opgebouwd, kwam ze op een gegeven moment zelf: haar vader misbruikte haar. Ze wilde niet met hem alleen zijn en had haar slaapkamerdeur op slot...

- Een jongen heeft autisme. Hij gooit met een mes naar zijn ouders. Na een korte opname in een instelling komt hij weer vrij, maar doet een poging tot zelfmoord...
- Er zijn voorbeelden van emotionele verwaarlozing.
- Onderschat verder het effect van de media niet. Jongeren die foto's of filmpjes van zichzelf op internet plaatsen. Het levert problemen op onder jongeren.
- Echtscheidingsproblematiek trekt zijn sporen. Kinderen zijn het kind van de rekening. Het kind zit ermee. Als er dan geen aandacht is tijdens de les, moet je daar als docent goed mee omgaan. 'Joh, let eens op' gaat voorbij aan de oorzaak. Weer een voorbeeld van gedrag als een gevolg van de situatie.

Wat kun je als docent, of als catecheet, als ambtsdrager betekenen. De rol van redder? Van helper? Van therapeut? Je bent eigenlijk geen van alle: het luisterend oor is het belangrijkste. Het belangrijkste is om ER TE ZIJN. Luisteren, zonder interpreteren. De elementen van een goed gesprek zijn: luisteren, luisteren, vragend aanvullen, luisteren, en dan misschien adviseren.

De ramp van de hulpverlening is: je bent klant. Terwijl de persoonlijke betrokkenheid het belangrijkste is.

- Het is ingewikkelder dan de theorie. Een leerlinge verliest plotseling haar broer. De fases van rouwverwerking zijn min of meer te herkennen bij elk verwerkingsproces. Dat is relatief eenvoudig. *Zij* verliest haar *broer*. Maar haar vader verliest zijn zoon en raakt aan de drank. Haar moeder verliest haar zoon, en deze leerling heeft nu een moeder die eigenlijk niet meer blij kan zijn. Dat trekt zijn sporen.

Hebben we in zo'n situatie goede aandacht voor de kinderen bij huisbezoek, of spreken we alleen met de ouders? Het gaat erom om er ook voor hen TE ZIJN.

Geadopteerde kinderen met hechtingsproblematiek. Het probleem van meervoudige loyaliteit: ouder – kind – het systeem. Het vergt speciale zorg om hiermee om te gaan.

Opvoeden is begeleid loslaten.

Durven loslaten is een belangrijk element: "If you love it, let it fly. If it loves you, it will come back." (Als je het liefhebt, laat het dan los. Als het van je houdt, zal het terugkomen.)

"Wise men talk because they have something to say. Fools talk because they have to say something." (Wijze mensen spreken omdat zij iets te zeggen hebben. Dwazen spreken omdat zij iets moeten zeggen.)

Blijf in gesprek. Scheid feiten en meningen. Formuleer in rapportages voorzichtig. Vraag je af: zou je willen dat dit over je eigen kind gezegd wordt?

Er zijn oorzaken aan te wijzen. Onze tijd lijdt aan drukte, vluchtigheid, over-informatisering waardoor er te weinig tijd is voor echt contact en het opbouwen van een relatie.

Aan de andere kant kan een opvoeder ook te dichtbij staan. De trend van kleinere gezinnen maakt dit probleem groter. Als dat ene kind niet kan voldoen aan de verwachtingen van de veeleisende ouders, levert dat spanning op. Cito testen stellen de lat hoog. Geef het kind toch *de tijd* om te ontwikkelen en te ontspannen. Een omgeving waarin je je niet hoeft te bewijzen met je verstand.

Kort verslag van de lezing van dhr. Verbruggen (de volledige lezing met wat extra informatie is bijgevoegd, alsmede de PowerPoint presentatie.)

Oud. Verbruggen gaf vanuit zijn rol als leidinggevende en hulpverlener aan de hand van vijf punten een instructieve lezing over het onderwerp Jeugdzorg.

1. Het belang van een stabiel gezin.

Voor de spreker waren twee boeken over opvoeding en gezin een eye opener. Deze boeken hielpen hem te ontdekken dat hij als hulpverlener sterk gefocust was op wat er scheef ging, maar dat er ook een andere kant aan de zaak zit:

- Het Grote Handboek Voor Het Gezin, Claudia Mühlan, ISBN13: 9789043505789
- De 5 vijf Kenmerken Van Een Gezond Gezin, Gary Chapman, ISBN13: 9789063533120.

Het Grote Handboek Voor Het Gezin vergelijkt opvoeden met de bouw van een huis.

- Er moet een stevig fundament zijn: een goede sfeer. Dit kost TIJD. Als er geen goede sfeer is, landt het gewoon niet wat je verder doet.
- Er zijn muren: aanleren van zelfstandigheid en verantwoordelijkheden leren dragen. Dat is het uiteindelijke doel van de opvoeding.
- Er is een dak: regels en discipline. Dit moet er vanzelfsprekend ook zijn, maar kan niet zonder de andere twee elementen.

Deze drie elementen moeten met elkaar in evenwicht zijn.

De 5 vijf Kenmerken Van Een Gezond Gezin zijn:

- Dienstbaarheid. In plaats van 'ik' gaat het om 'wij'. Gericht zijn op jezelf geeft eenzaamheid; dienstbaarheid geeft warmte en saamhorigheid, geeft vreugde, verfrist en verrijkt.
- Een goed huwelijk. Ouders vormen de directie van hun gezin en ouderschap is team work. De spreker heeft kinderen in behandeling uit een gezin waar de ouders niets meer met elkaar hebben... Dat is een fundamenteel probleem in de opvoedingsituatie.
- Onderwijs en training. Opvoeden is begeleiden naar zelfstandigheid. Je moet uitleggen, overdragen. Je moet voorlezen, voorleven. Woorden en daden moeten in evenwicht zijn..
- Vaderschap (en moederschap). Chapman noemt alleen vaderschap. Natuurlijk is moederschap ook belangrijk, maar is meer vanzelfsprekend. Een volwassen vader-kind relatie is onmisbaar in een gezond gezin. Anders zoeken kinderen deze vaderfiguur buitenshuis in onverstandige relaties met mannen of jongens in hun omgeving.
- Kinderen die hun ouders eren. Gezag is geen blinde autoriteit. Gezag komt van gezeggen, iets te zeggen hebben.

Deze elementen samen zijn belangrijk voor kinderen om goed op te groeien. Jeugdzorg is daarom gezinszorg en langetermijnwerk.

Vraag het je als ouders eens af als: over hoeveel jaar zit je mogelijk in een zorgcentrum? Wie zullen ons dan komen opzoeken? Vaak zijn dat onze kinderen. Hoe kijken zij dan terug op ons als ouders?

2. Noodsignalen

Een gezond gezin is niet vanzelfsprekend. Echtscheidingen komen frequent voor. In 2013 werden 70.000 huwelijken gesloten en 33.000 ontbonden.

Er kunnen zoveel problemen in gezinnen zijn: Echtscheiding, ruzie in het gezin, (chronische) ziekte, problemen aan de kant van ouders (psychisch, financieel, huwelijk), problemen in opvoeding / gezin, gedragsproblemen van kinderen, criminaliteit / psychische problemen, verslaving, huiselijk geweld, kindermishandeling (fysiek, emotioneel, seksueel) / seksueel misbruik of andere seksuele problemen / ontwikkelingsproblematiek (bijv. autisme).

Het herkennen hiervan vergt aandacht voor de jongeren als je hen ontmoet bij catechisatie of in andere verbanden. Een ambtsdrager is geen detective. Maar als er signalen gegeven worden, moeten we er zorgvuldig op inspringen.

3. De ambtsdrager: ken uw gemeente

Er moet aandacht zijn voor de gezinnen in de gemeente of in de wijk. Bezoekwerk mag niet verwaarloosd worden. Het is de kerntaak van de ambtsdrager.

- Ga daarom in gesprek en zorg dat je contact met de gezinnen hebt.
- Stimuleer het vragen van hulp als er problemen zijn, en help om drempels hierbij te slechten. Mensen weten de weg niet altijd zo goed.
- Bied uw hulp aan, maar waak voor het oplossersyndroom.
- Wees bereid kinderen én ouders te helpen. Een gesprek met jongeren apart kan heel nuttig zijn in sommige situaties.
- Wees betrouwbaar maar beloof geen absolute geheimhouding. Ga wel zorgvuldig om met wat je deelt met andere ambtsdragers, als dat echt nodig is.
- Overleg met anderen, vraag advies.
- Preventie: Dr. Van der Wal zei eens: 1 gram preventie heeft meer effect dan 1000 kilogram behandeling. Hiervoor zijn allerlei mogelijkheden, zoals opvoedkringen, gemeenteavonden over opvoeding, en dergelijke.

Twee uitgangspunten voor dit werk in de gemeente:

- Alle dingen dan die gij wilt dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo. (Mat 7:12)
- En wij bidden u, broeders, vermaant de ongeregelde, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, zijt lankmoedig jegens allen. (1 Thess 5:16)

4. Mogelijkheden voor hulpverlening

Er is een heel scala aan mogelijkheden voor hulpverlening en dat is best lastig.

- Eerstelijnszorg (Centra Jeugd en Gezin, De Vluchtheuvel, enz.)
- Geestelijke gezondheidszorg (Eleos, plaatselijke GGZ)
- Gespecialiseerde jeugdzorg (pleegzorg, intensieve gezinsbegeleiding, enz.)
- Vrijwillig of in gedwongen kader.

Als hierover vragen zijn, kan de spreker altijd benaderd worden voor advies.

Decentralisatie jeugdzorg

DMZ organiseert hierover binnenkort bijeenkomsten om uit te leggen wat de precieze gevolgen zijn. In ieder geval is kostenbesparing de aanleiding voor de reorganisatie geweest. Er is een wirwar van financiële stromen gegroeid. (zie figuur in bijgevoegde presentatie) De kosten zijn in 10 jaar tijd ongeveer verdubbeld.

De SGP heeft wat dit betreft 4 adviezen aan de kerken:

- Actief contact met de lokale partijen
- Goede contacten met de gemeenten onderhouden
- Netwerk van vrijwilligers op orde
- Inzetten op sterke (gezins)relaties

Vragenbepreking

In de vorm van een forum werden de vragen besproken.

De 2^e voorzitter van Stichting Hulpverlening, dhr. A.C. de Visser, leidde het forum. De beide sprekers en de pastoraal werker van de PS, oud. G. van Veldhuisen, namen deel aan het forum

1. "Vervelende kinderen bestaan niet." Maar onze kinderen zijn toch in zonde ontvangen en geboren?

Dhr. Jansen: Natuurlijk is dit waar. Het is een open deur. Het gaat me bij deze uitspraak niet om ons mensbeeld, maar over het ontstaan van gedrag, over de oorzaken die aanleiding geven tot bepaald gedrag. Ga uit van wat je wilt bereiken met een jongere en benader hem zo, ondanks zijn gedrag. De gebrokenheid door de zonde verandert daar niets aan. Zoek het positieve element.

Ds. Meeuse voegde een voorbeeld uit zijn eigen docentenervaring toe: Hij had bijna een hekel aan een bepaald kind, vanwege zijn lastige gedrag. Maar hij had om nooit een kind te haten. De Heere heeft dit verhoord.

2. Als er problemen zijn in een gezin, ga je met ouders in gesprek. Maar contact met kinderen apart is moeilijk. Hebt u adviezen.

Verbruggen: Met kinderen in de tienerleeftijd kun je 1-op-1 een gesprek hebben. Zij willen wel al naar zichzelf kijken, over zichzelf nadenken. Met kinderen onder 8 jaar hangt het af van het probleem en wat je zelf aankunt.

Niet je dan niet oppassen om kinderen te bevragen over hun ouders? Je kunt als hulpverlener vragen: "Hoe vind je het thuis?" Of: "Hoe is de sfeer thuis?" "Als je het zelf thuis voor het zeggen had, wat zou de dan doen?" Dan ontdek je het verhaal achter het probleemgedrag. Maar zet kinderen nooit op tegen hun ouders.

3. Ouders kunnen een privégesprek met hun kinderen weigeren. Wat dan?

Verbruggen: Als er een heftig verzet is, is het dan wantrouwen naar de ambtsdrager of is er iets te verbergen? De ervaring is dat vaker de kinderen een gesprek weigeren. Ga niet als een breekijzer toch een gesprek forceren.

Er zijn allerlei manieren. Maak na catechisatie eens een praatje. Zo'n gesprek kan een mogelijkheid bieden voor een vervolg.

Houd de jongeren in het oog. Als ze bij het afscheid nemen bijvoorbeeld na catechisatie steeds de ogen afwenden?

Van Veldhuisen: Een ambtsdrager is geen herdershond. Er zijn allerlei signalen. Ervaringen op huisbezoek. Kerkgang? Heb respect voor de persoon, ondanks zijn gedrag. Natuurlijk kun je iemand daar wel op aanspreken. Belangrijk is vertrouwen. Vertrouwen moet groeien. Je moet betrouwbaar zijn, nakomen wat je belooft. Bewogen zijn met de jeugd, hen serieus nemen. Ga er niet gelijk bovenop zitten. Steek de hand uit naar mensen in nood.

Jansen: Als ouders verbieden om met het kind te praten: welke positie heeft het kind dan? Moet je dan het kind in de kou laten staan? Als je niet in gesprek kunt komen, moet je misschien doorverwijzen.

4. De forumvoorzitter vroeg kerkenraden hoe ze praktisch vormgeven aan het signaleren van probleemjongeren/probleem ouderen.

Vlissingen: catecheten hebben gedurende het seizoen met elke jongere een gesprek. Dat geeft verbinding.

Goes: 4x per jaar bespreekt de smalle raad de jongeren en legt vast of en welk contact er geweest is. Zo blijven ze in beeld en wordt voorkomen dat jongeren vergeten worden.

Algemeen: vaak zie je problemen aankomen. Kerkgang bijvoorbeeld. Het is goed als diakenen bij het collecteren daar oog voor hebben.

De suggestie wordt gegeven om een lijstje e-mail adressen aan te leggen van de jongeren.

5. De spreker noemde 'Hulp aanbieden' als een van de taken van de ambtsdrager. Welk soort hulp zou gevraagd kunnen worden?

Verbruggen: Ga eerst maar eens luisteren. Soms moet het even bezinken. In situaties waar de ouders gedrag vertonen dat een gevolg is van onmacht in de opvoeding (ruzies bijvoorbeeld): dan kan een hulpverlener helpen.

Ambtsdragers zijn geen hulpverleners. Maar misschien kan door opvang van de kinderen op een dag in de week een gezin wat ontlast worden.

Onderschat de ouders niet: ze weten vaak wel wat voor hulp ze nodig hebben.

De forumvoorzitter wijst op de 4 stellingen die op de tafels werden gelegd. Het is goed deze in de kerkenraad te bespreken:

Stelling 1: Kerk en School moeten met elkaar samenwerken bij de begeleiding van jongeren in de knel.

Stelling 2: Iedere kerkenraad streeft naar een aanspreekpunt, jeugdouderling, vertrouwenspersoon voor de jeugd.

Stelling 3: Onze gemeente is echt een thuis voor jongeren.

Stelling 4: Wij voelen ons als kerkenraad vaak machteloos tegenover zoveel zorgen in de gemeente en in de gezinnen.

Tenslotte brengt hij de cursus "Omgaan met psychische nood" onder de aandacht die de werkgroep Shalom organiseert. Opgeven tot 6 september.

De avond wordt gesloten door een van de sprekers, oud. Verbruggen.